

**АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ім. В.О.Сухомлинського**

Україна, 04060, м. Київ-60, вул. М. Берлінського, 9
Філія: Україна, 01030, м. Київ-30, вул. Володимирська, 57

Тел. 467-22-14
Тел. 228-71-19

**ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ В СТАРШІЙ ШКОЛІ
(Реферативний огляд видань за 2006-2008 рр)**

Реферативний огляд містить узагальнену інформацію про стан розробки питання без їхньої критичної оцінки автором огляду. Основне призначення огляду – орієнтування споживачів інформації на ознайомлення зі станом розробки проблеми. При підготовці огляду були використані матеріали за 2006-2008 роки з реферативної бази даних «Україніка наукова» та галузевої бази даних Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського.

1. Авраменко М. М. Профільне навчання в середній школі Федеративної Республіки Німеччини: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / М.М. Авраменко; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2007. — 20 с.
Досліджено проблеми профільного навчання в середній загальноосвітній школі Німеччини. Проаналізовано державну концепцію профільного навчання, а також розробки німецьких педагогів, покладені в її основу. Розкрито сутність сучасних педагогічних інновацій у галузі змісту, форм і методів профільного навчання. Узагальнено педагогічний досвід організації допрофільної підготовки учнів середніх загальноосвітніх закладів Німеччини. Охарактеризовано структуру профільного навчання учнів середньої школи ФРН. Розглянуто сучасні теоретичні та практичні засади профільного навчання учнів у німецьких землях Гессен і Баварія. Проаналізовано психолого-педагогічні проблеми профільного навчання учнів німецьких гімназій і педагогічні заходи, які здійснюються з метою їх вирішення. Проведено порівняльно-педагогічне дослідження концепцій профільного навчання у старшій середній школі Німеччини й України. Наведено пропозиції щодо перспективного запозичення елементів німецького досвіду профільного навчання у вітчизняних школах.

2. Вдовченко В. Програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у 10 - 11-х класах "Графічний дизайн" / В. Вдовченко, Т. Божко, В. Тименко // Освіта і упр. — 2007. — N

1. — С. 129-160.

Охарактеризовано програму профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у X - XI-х класах "Графічний дизайн". Визначено мету й завдання предмета, розкрито організацію навчального процесу. Запропоновано загальний тематичний план (X - XI класи), орієнтовний календарно-тематичний план (X клас), навчальні досягнення учнів з розвитку уявлень, знань, умінь з дисципліни "Основи графічного дизайну" після вивчення розділів (X клас), а також програму (X клас), орієнтовний календарно-тематичний план (XI клас), навчальні досягнення учнів з розвитку уявлень, знань, умінь з дисципліни "Основи графічного дизайну" після вивчення розділів (XI клас), програму (XI клас), критерії навчальних досягнень учнів за рівнями (початковий, середній, достатній, високий). Надано перелік обладнання, інструментів та матеріалів для кабінету, де здійснюється профільне навчання.

Ключ. слова: програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у 10-11-х класах "Графічний дизайн".

3. Кизенко В Факультативні курси в структурі профільного навчання / В.

Кизенко // Освіта і управління. – 2006. – № 3-4. – С. 161-167

УДК: 373.54.047

Досліджено теоретичні і практичні засади профільного навчання у старшій школі та місце у ньому факультативних курсів. Визначено пріоритетні завдання для подальшого поступу в опрацюванні проблеми, серед яких першочерговими є: розробка програм для різного профілю навчання, зокрема програм для курсів за вибором (факультативні та спеціальні курси), їх методичне забезпечення, підготовка вчителів до реалізації профільного навчання в різних умовах роботи ЗНЗ.

4. Кравець Н.Л. Організація профільного навчання старшокласників у гімназіях сучасної Німеччини: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 /

Н.Л. Кравець; Житомир. держ. ун-т ім. І.Франка. — Житомир, 2007. — 18 с.

Розкрито сутність поняття "профільне навчання", проаналізовано дослідження зарубіжних та вітчизняних учених-педагогів щодо його організації. Визначено передумови, особливості становлення та розвитку концепцій профільного навчання у гімназіях сучасної Німеччини, визначено його ефективність. Розглянуто умови впровадження, зміст, форми та методи організації профільного навчання у старших класах гімназій Німеччини.

Розглянуто можливості впровадження позитивного зарубіжного педагогічного досвіду у вітчизняних школах

5. Кремень В. Формування професійної траєкторії учня починається зі школи / В. Кремень. //: Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 6. – С. 19-23

УДК: 373.54.047

Розглянуто завдання сучасної освіти і педагогічної думки в сучасних умовах. Акцентовано увагу на таких слабких і нерозвинених функціях школи як залучення дитини навчатися впродовж життя; вироблення в неї умінь і

навичок до самонавчання. Окреслено завдання АПН України, якій нещодавно виповнилося 15 років, з підготовки науково обґрунтованих рекомендацій, популяризації інноваційного досвіду різних регіонів. Висвітлено один із кроків наближення навчання дитини до конкретних її здібностей - організацію профільного навчання в старшій школі, об'єднання цієї справи з можливостями ПТНЗ.

6. Кричок В. Дистанційно керована самоосвіта як засіб розв'язання проблем профілізації сільської школи / В. Кричок // Освіта і управління .– 2006.– № 2.–С. 39-43

УДК: 373.54.048:37.018.523

Розглянуто проблеми профілізації сільської школи і роль в цьому процесі дистанційно керованої самоосвіти. Проаналізовані завдання дистанційно керованої освіти та її особливості. На прикладі роботи Червоноплугатарської загальноосвітньої школи Талалаївського району Чернігівської області висвітлено досвід роботи у вирішенні завдань дистанційно керованої освіти.

7 Липова Л. Готуємось до профільного навчання / Л. Липова, В. Малишев, П. Замазкіна, О. Перепелиця // Шлях освіти.– 2007.– № 1.– С. 29-34

УДК: 378.014.3

Висвітлено проблему модернізації вищої освіти в напрямі профільного навчання. Проаналізовано причини кризової ситуації в освіті та суспільстві щодо профілізації. Розглянуто й охарактеризовано особливості педагогічної підтримки процесу внутрішнього самовизначення. Констатовано, що в цілому вектор профілізації загальноосвітніх шкіл України визначено правильно.

8. Липова Л. Профільне навчання: до питання становлення / Л. Липова ., В. Малишев // Освіта і управління.– 2006.– № 1.– С. 111-116.– Бібліогр.: 8 назв

УДК: 373.54.047

Розглянуто профільне навчання як важливий напрямок модернізації освіти в Україні. Обґрунтовано, що завдяки профільним освітнім закладам, у тому числі й багатопрофільним (ліцеї, гімназії), формуватиметься варіативна регіональна система освіти як особлива сфера послуг, а відтак задовольнятимуться потреби особистості і вимоги суспільства й держави. Наголошено, що профільне навчання у старшій школі - це засада соціального захисту молоді, що передбачає індивідуалізацію навчання.

9. Липова Л. Профільне навчання і проблеми соціалізації випускників / Л. Липова, П. Замазкіна, В. Малишев // Шлях освіти 2008.– № 1.– С.38-41.

УДК: 373.54.047

Розглянуто введення профільного навчання в старших класах як одну з найважливіших інновацій сучасної школи, адже передбачається, що профілізація сприятиме профорієнтації і полегшенню вибору життєвого шляху на професійній ниві. Окреслено недоліки профілізації в існуючому вигляді. Акцентовано увагу на потребі запозичення кращого світового

досвіду з профільного навчання і профорієнтації та адаптації їх до умов України з використанням вітчизняного культурно-історичного досвіду. Проаналізовано адекватність професійних намірів учнів потребам ринку праці. Розкрито умови, за яких можлива успішна профілізація-профорієнтація-соціалізація випускників школи, зокрема кооперування різних освітніх закладів, діяльність ресурсних центрів органів місцевої влади, врахування стану здоров'я і особистісних рис учня.

10 Липова Л. Профільне навчання: проблеми, перспективи, досвід / Л. Липова., В. Малишев, Т. Паламарчук // Освіта і управління 2007.– № 1.– С. 49-56.– Бібліогр.: 16 назв.

УДК: 373.54.047

Розкрито мету, об'єкт, предмет, основні концептуальні положення та завдання наукового дослідження щодо профільного навчання. З'ясовано стан та варіанти профільного навчання в Україні. Визначено перспективні завдання дидактики щодо профільного навчання та проблеми, які гальмують його успішне впровадження. Досліджено готовність учителів-практиків до роботи у профільних класах, зокрема, виділено параметри оцінки і самооцінки професійної компетентності вчителя профільної школи. Проаналізовано рівень перепідготовки вчителів на курсах післядипломної освіти та готовність студентів педагогічних університетів до роботи за профілем навчання. Акцентовано увагу на перспективах профільного навчання у міських та сільських школах. Здійснено порівняння кількості годин, які відведено на вивчення варіативного змістового блоку у профільній та без профільній старших школах. Окреслено завдання прискореного впровадження середніми навчальними закладами профільного навчання та напрями роботи школи з метою прийняття учнем рішення про вибір профілю навчання.

11. Липова Л. Профільне навчання: теорія і практика / Л. Липова ., П. Замаскіна ., В. Малишев // Рідна школа. – 2008.– № 1-2.– Бібліогр.: 10 назв

УДК: 373.54.047

Розглянуто проблему неузгодженості теоретичних пошуків з питань профільного навчання і реалії сьогоденної освітньої парадигми. Зосереджено увагу на недоліках у структурі змісту профільного навчання. Вказано на зниження якості природничо-математичної підготовки випускників шкіл та важливості орієнтації профільного навчання на фундаменталізацію знань. Окреслено роль та сучасний стан допрофільної підготовки учнів, матеріально-технічного та кадрового забезпечення профільних шкіл.

12. Липова Л. Спецкурси – важлива складова змісту профільного навчання: практичний аспект / Л. Липова ., В. Малишев., С. Лисиціна // Рідна школа.–2007.– № 2.–Бібліогр: 3 назв

УДК: 373.54.047

Розглянуто профільне навчання як один із пріоритетних напрямів модернізації системи загальної середньої освіти в Україні. Наведено програму першої частини спецкурсу “Хімічне матеріалознавство” - “Хімія

неорганічних матеріалів” для учнів 10-го класу, які планують продовжити навчання в технічному університеті. Розглянуто тематику спецкурсів для різних профілів навчання.

**13. Покроєва Л. Створення системи підготовки педагогічних кадрів до запровадження профільного навчання у старшій школі / Л. Покроєва // Післядипломна освіта. – 2006. – № 1. – С 92–94. – Бібліогр.: 6 назв
УДК: 373.54.047**

Однією з актуальних проблем сучасності є запровадження Концепції профільного навчання у старшій школі. Особлива увага звертається на післядипломну підготовку педагогів. Подано досвід роботи Харківського обласного науково-методичного інституту безперервної освіти, який дав змогу визначити готовність освітян до роботи у професійній школі. Система підготовки педагогів включає в себе: курси підвищення кваліфікації, спецкурси для вчителів, консультативно-методичну допомогу вчителям і керівникам шкіл у розробленні варіативної частини робочих навчальних планів, ознайомлення педагогів з новітньою методикою організацій профільного навчання старшокласників, забезпечення постійного психологічного супроводу становлення та розвитку профільної школи.

14. Профільне навчання: теорія і практика: Зб. наук. пр. за матеріалами метод. семінару АПН України / Ред.: О.Я. Савченко; АПН України. Від-ня дидактики, методики та інформ. технологій в освіті. Ін-т педагогіки. — К.: Пед. преса, 2006. — 198 с. — укр.

Розглянуто проблему профільного навчання в педагогічній теорії й практиці, питання психологічної допомоги учням як суб'єктам профільного самовизначення. Висвітлено основні завдання й основи профільного навчання у загальноосвітніх школах. Розкрито організаційно-педагогічні засади профільного навчання в регіонах. Визначено профільну освіту та професійну орієнтацію в школі як взаємопов'язані складові соціалізації учнівської молоді. Викладено креативний підхід щодо профільного навчання, концептуальні підходи до реалізації інформаційно-технічного профілю.

15. Самодрин А. П. Профільне навчання в середній школі: Моногр. / А.П. Самодрин. — Кременчук: ВЦ СГЕІ, 2004. — 384 с. — (Нові освіт. технології). — Бібліогр.: с. 323-352.

Висвітлено проблему профільного навчання в середньому навчально-виховному закладі. Проаналізовано досвід взаємодії академічної та прикладної шкіл у вітчизняній та зарубіжній педагогічній практичній діяльності. Розкрито зміст профільної освіти, запропоновано моделі освітнього середовища профільної школи та навчального предмета.

16. Сечняк М. Профільне навчання в ліцеї / М. Сечняк . // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – № 3. – 67-69.

УДК: 373.54.047

Висвітлено один з процесів реформування загальної середньої школи, що відбувається в провідних країнах світу-профільне навчання на досвіді

Одеського ліцею № 53. Навчання (фізико-математичного, інженерно-економічного, економіко-правового, гуманітарного профілів) проводиться з 8 класу. Подано розділи програм спецкурсів, курсів за вибором, розроблені спільно з викладачами ВНЗ. Випускники ліцею, спеціалізуючись у вибраному напрямі, свідомо роблять вибір подальшої освіти.

17. Синячов І. Профільне навчання в НКВ: як звести до мінімуму негативні явища під час його впровадження в школи / І. Синячов // Дир. шк., ліцею, гімназії. — 2008. — N 3. — С. 100-103.

Охарактеризовано особливість концепції профільного навчання, змістом якого є предметна або галузева диференціація. Грунтуючись на них, учень має оволодівати майбутньою професією. Наведено систему принципів організації професійно-спрямованого навчання за умов НКВ (ЗОСШ N 2 - Центр позашкільної освіти - ПТУ). Запропоновано заходи щодо зменшення негативних явищ, які виникають під час формування профільних класів

18. Соловійов В. Допрофесійна підготовка старшокласників у сільській загальноосвітній школі: можливості ПТНЗ /В. Соловійов . Педагогіка і психологія професійної освіти 2007.— №1.— С124–132.— Бібліогр.: 6 назв УДК: 373.018.523:63

Розглянуто проблеми розвитку сільської освіти та труднощі організації профільного навчання в старшій школі сільських ЗНЗ. Висвітлено практику інтеграції освітнього ресурсу кількох ЗНЗ I-III ступенів та інші форми організації допрофесійного навчання старшокласників у межах профільного навчання: опорна профільна школа, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, територіальний освітній округ, навчально-виховні комплекси з профільним навчанням тощо. З огляду на недоліки у змісті освіти та з метою ефективної підготовки майбутніх фахівців - аграріїв запропоновано вивчення можливостей, теоретичного обґрунтування й розроблення організаційно-педагогічних засад співпраці сільських шкіл з ПТНЗ сільськогосподарського профілю.

**19 Тимофєєва Н. Профільне навчання іноземної мови: результати, технології, знахідки / Н. Тимофєєва // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2006.— № 3.— С. 64-66
УДК: 371.32:81'243**

Висвітлено досвід роботи Одеської гімназії № 5 з технології розвивального навчання іноземній мові у рамках якого використовується багато художньої літератури, підручників, науково-довідкової літератури, виданої в країнах, мову яких вивчають гімназисти. Вчителі розробили низку нестандартних уроків, методичні рекомендації, використовують технологію навчання через гру тощо. В результаті творчої праці вчителів з профорієнтації учнів - кожен рік гімназисти обирають спеціальність «учитель іноземної мови»

**20. Хайруліна В. Відповідальність як умова вільного вибору особистості / Хайруліна В.
Шлях освіти.— 2007.— № 2.—С. 33-37.**

УДК: 371.311.1

Висвітлено практичні кроки по впровадженню індивідуальних навчальних планів для профільних класів Українського колежу імені В.О. Сухомлинського. Особливу увагу звернуто на ранню профілізацію та самореалізацію особистості учня. Проаналізовано діяльність психологічної служби та кафедри суспільних наук зазначеного учбового закладу. Розглянуто й охарактеризовано навчально-виховний процес у Початковій школі (1-4 класи), Школі становлення дитини (5-9 класи), Старшій школі (10-11 класи).

21. Шиян Н. І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика: Моногр. / Н.І. Шиян; Полтав. держ. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка. — Полтава: АСМІ, 2004. — 442 с. — Бібліогр.: 523 назв.

Розкрито дидактичні засади профільного навчання в загальноосвітній школі сільської місцевості, проаналізовано досвід профільної диференціації навчання у вітчизняних та зарубіжних освітньо-виховних закладах. Описано особливості суб'єкт-суб'єктної педагогічно доцільної взаємодії вчителів та учнів у процесі профільного навчання, його варіативні моделі у контексті соціокультурного середовища села

22. Шиян О. Формування правових навичок на стадії надання загальної освіти / О. Шиян // Директор школи, ліцею, гімназії. — 2006.— № 3.— С. 75-76
УДК: 373.54.047

Подано восьмирічний досвід роботи ліцею з правового навчання та виховання м. Одеси

Укладач: Коваленко І. Й.